

BALOG‘AT YOSHIGA YETMAGAN BOLALAR TARBIYASIDA GAJETLARDAN FOYDALANISH MASALASI: CHEKLOV VA RAG‘BATLANTIRISHNING ILMIY-PEDAGOGIK ASOSLARI

Lutfiddinova Hilola

Namangan viloyati, Chortoq tumani

Annotatsiya: *Mazkur ilmiy maqolada balog‘at yoshiga yetmagan bolalar va o‘smirlar orasida telefon hamda zamonaviy gajetlardan foydalanish masalasi ilmiy-pedagogik va psixologik nuqtayi nazardan tahlil etiladi. Axborot-kommunikatsiya texnologiyalaridan haddan tashqari foydalanishning ta‘lim-tarbiya jarayoniga salbiy ta‘siri ochib beriladi. Shuningdek, cheklov va rag‘batlantirish mexanizmlarini uyg‘unlashtirish orqali yoshlarni texnologik qaramlikdan himoya qilish, ularning ilmiy, intellektual va ma‘naviy salohiyatini rivojlantirish yo‘llari asoslab beriladi.*

Kalit so‘zlar: *gajetlar, o‘smirlar, texnologik qaramlik, ta‘lim, tarbiya, cheklov, rag‘batlantirish, kitobxonlik.*

Annotation: *This scientific article analyzes the issue of the use of mobile phones and modern gadgets among minors and adolescents from pedagogical and psychological perspectives. The negative impact of excessive use of information and communication technologies on the educational process is revealed. In addition, effective ways of protecting young people from technological addiction and developing their intellectual and moral potential through the integration of restriction and motivation mechanisms are substantiated.*

Keywords: *gadgets, adolescents, technological addiction, education, upbringing, restriction, motivation.*

Аннотация: *В данной научной статье рассматривается проблема использования мобильных телефонов и современных гаджетов среди несовершеннолетних с педагогической и психологической точек зрения. Раскрывается негативное влияние чрезмерного использования информационно-коммуникационных технологий на образовательный процесс. Также обосновываются пути защиты молодежи от технологической зависимости и развития их интеллектуального и духовного потенциала посредством сочетания ограничительных и стимулирующих механизмов.*

Ключевые слова: *гаджеты, подростки, технологическая зависимость, образование, воспитание, ограничение, поощрение.*

KIRISH

Hozirgi globallashuv va raqamli texnologiyalar asrida axborot-kommunikatsiya vositalari jamiyat hayotining ajralmas qismiga aylanib bormoqda. Telefon, planshet, kompyuter va boshqa zamonaviy gajetlar inson faoliyatining barcha jabhalarida keng qo‘llanilmoqda. Ushbu jarayon axborot almashinuvi va bilim olish imkoniyatlarini

kengaytirgani holda, ayniqsa balog‘at yoshiga yetmagan bolalar tarbiyasida muayyan muammolarni yuzaga keltirmoqda. Ilmiy manbalarda qayd etilishicha, bolalik va o‘smirlik davri shaxs kamolotining eng muhim bosqichi bo‘lib, bu davrda bolaning dunyoqarashi, axloqiy qadriyatlari va intellektual salohiyati shakllanadi. Shu sababli, mazkur davrda gajetlardan foydalanish masalasini ilmiy asosda tartibga solish dolzarb pedagogik muammo hisoblanadi.

ASOSIY QISM

So‘nggi yillarda olib borilgan pedagogik va psixologik tadqiqotlar shuni ko‘rsatmoqdaki, maktab yoshidagi o‘quvchilar orasida telefon va ijtimoiy tarmoqlarga qaramlik holatlari sezilarli darajada ortib bormoqda. Bu holat o‘quvchilarning o‘qishga bo‘lgan qiziqishining pasayishi, diqqatni jamlash qobiliyatining susayishi hamda mustaqil fikrlash ko‘nikmalarining yetarli darajada rivojlanmasligiga olib kelmoqda.

Psixologik nuqtayi nazardan, ortiqcha ekran vaqti bolalarda emotsional beqarorlik, asabiylik va tez charchash holatlarini keltirib chiqaradi. Ayniqsa, kichik yoshdagi bolalarda nutq rivojining sekinlashuvi, jonli muloqotga bo‘lgan ehtiyojning kamayishi kuzatiladi. Bu esa ijtimoiy moslashuv jarayoniga salbiy ta‘sir ko‘rsatadi.

Pedagogik yondashuvga ko‘ra, ta‘lim jarayonida texnologiyalar asosiy emas, balki yordamchi vosita bo‘lishi lozim. Ta‘lim muassasalarida shaxsiy telefonlardan foydalanishni cheklash, o‘quv jarayonini zamonaviy, ammo nazorat ostidagi texnik vositalar orqali tashkil etish ta‘lim samaradorligini oshiradi.

Bugungi kunda maktablar kompyuter, elektron doska va boshqa raqamli vositalar bilan ta‘minlangan bo‘lib, bu o‘quvchilarning shaxsiy gajetlarsiz ham sifatli bilim olishiga imkon yaratadi. Oila tarbiya tizimining asosiy bo‘g‘ini hisoblanadi. Ota-onalar farzandlarining gajetlardan foydalanish vaqtini nazorat qilishi, ularning bo‘sh vaqtini mazmunli tashkil etishga e‘tibor qaratishi lozim.

Sport mashg‘ulotlari, kitobxonlik, ijodiy va ilmiy to‘garaklar bolalarda sog‘lom qiziqishlarni shakllantiradi. Shu bilan birga, ilmiy-amaliy tajriba shuni ko‘rsatadiki, faqat cheklov qo‘yish yetarli emas. Rag‘batlantirish tizimi mavjud bo‘lgan muhitda o‘quvchilarning ta‘limga bo‘lgan motivatsiyasi sezilarli darajada oshadi.

Stipendiya tizimi, “Yil o‘quvchisi”, “Eng faol kitobxon” kabi tanlovlar yoshlarni ilm-fanga yo‘naltirishda muhim pedagogik mexanizm hisoblanadi. Tarixiy tajribalar shuni ko‘rsatadiki, buyuk mutafakkir va allomalar zamonaviy texnologiyalarsiz sharoitda yetishib chiqqan. Bu holat bilim olishda asosiy omil texnologiya emas, balki to‘g‘ri tashkil etilgan ta‘lim va tarbiya ekanini tasdiqlaydi.

XULOSA

Tadqiqot natijalariga ko‘ra, balog‘at yoshiga yetmagan bolalar orasida gajetlardan foydalanishni ilmiy asoslangan tarzda tartibga solish zarur. Cheklov va rag‘batlantirish mexanizmlarining uyg‘unlashuvi yoshlarni texnologik qaramlikdan himoya qilish, ularning intellektual va ma‘naviy rivojlanishini ta‘minlashga xizmat qiladi.

Yosh avlod jamiyatning strategik resursi hisoblanadi. Ularning bugungi tarbiyasi — ertangi kun taraqqiyotining mustahkam poydevoridir.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR:

1. O‘zbekiston Respublikasi Konstitutsiyasi.
2. O‘zbekiston Respublikasining “Ta’lim to‘g‘risida”gi Qonuni.
3. Yoshlar siyosatiga oid normativ-huquqiy hujjatlar.
4. Pedagogika va yoshlar psixologiyasiga oid ilmiy adabiyotlar.